

Cultuurforum

Cultuurbeleid in perspectief

2020

Atelier Competentieverwerving en -waardering stimuleren

Jan De Braekeleer (voorzitter), Isabel Lowyck (ondervoorzitter)
Hanne Schuermans (secretaris)

Herman Baeten, Nadia Babazia, Cathy Cardon, Dirk De Lathauwer, Brecht Demeulenaere,
Majo de Saedeleer, Roos Desmet, Willem Elias, Abdelmalek El Houari, Inge Goddijn,
Karine Janssens, Jan Jaspers, Claire Luyten, Kaat Peeters, Peggy Saey, Ria Van Asch,
Stefaan Vandelacluze, Marjan Van de Maele, Inge Van de Walle, Hildegarde Van Genechten,
Frederika Van Wing, Annemie Vercruysse, Peter Wouters (leden),
Poli Roumeliotis (waarnemer kabinet Schauvliege) en Filip Libin (projectleider)

Brussel, 10 mei 2010

Inhoudstafel

LEREN IN CULTUUR EN DOOR CULTUUR	- 3 -
Missie	- 3 -
Basisprincipes	- 3 -
DOORBRAKEN VOOR 2020	- 3 -
Doorbraak 1 In 2020 is cultureel leren bij aanbieders en gebruikers ingeburgerd	- 4 -
Doorbraak 2 In 2020 zijn alle aanbieders van cultureel leren met elkaar verweven in een zelfontwikkelend netwerk.....	- 5 -
Doorbraak 3 In 2020 zijn alle aanbieders van cultureel leren innovatoren	- 7 -
Doorbraak 4 In 2020 verloopt de informatieverstrekking over cultureel leren optimaal	- 8 -

Leren in cultuur en door cultuur

Missie

Leren in en door cultuur, of cultureel leren, maakt de kern van levenslang en levensbreed leren uit.

In 2020 is leren in en door cultuur in Vlaanderen een absolute topprioriteit. Daarom investeren we in een ruim en divers aanbod van kunst en cultuur met een hoge kwaliteit. Dat aanbod is maximaal bereikbaar, begrijpbaar en genietbaar voor zoveel mogelijk mensen. We zetten sterk in op het stimuleren van culturele competenties en het ondersteunen van vrijwillig en spontaan leren. Daartoe maken we werk van een brede en krachtige leer- en leefomgeving, via sterke netwerken tussen cultuur en kunst, onderwijs, welzijn, jeugd en media, en dat op lokaal, bovenlokaal en internationaal vlak.

Zo geven we iedereen de kans om een leven lang met plezier te leren.

Basisprincipes

◆ Cultureel leren is voor iedereen een dagelijkse activiteit.

- ◇ Leren kan voor iedereen op elke leeftijd, en is verschillend in elke levensfase.
- ◇ Waar, wanneer of hoe iemand leert, in het onderwijs, op het werk, in de vrije tijd, digitaal, is minder belangrijk dan wat hij leert. Informeel, niet-formeel en formeel leren vullen elkaar aan.
- ◇ Cultureel leren kan zowel door te doen (actief), door te beleven (receptief), door te beschouwen (reflectief) als door te maken (productief, creatief).

◆ Cultureel leren steunt op en leidt naar openheid en flexibiliteit.

- ◇ Cultureel leren speelt een noodzakelijke rol in een blijvend evenwichtige identiteitsontwikkeling van iedereen en zo ook in het tot stand komen van een op actieve participatie gerichte, open maatschappij.
- ◇ Dit leren biedt iemand mogelijkheden om te veranderen, om hun leven - inclusief hun loopbaan - een nieuwe wending te geven. Dat maakt ook op maatschappelijk vlak verandering makkelijker.

◆ Cultureel leren start bij talent en werkt aan talent.

- ◇ Dit leren gebeurt vanuit het ontwikkelen van talent eerder dan vanuit het wegwerken van een deficit, onwetendheid of onkunde. Deze positieve kijk leidt tot meer respect, betrokkenheid, en plezier in het leren.
- ◇ Deze kijk veronderstelt vanzelf diversiteit en interculturaliteit want iedereen moet kansen krijgen om eigen talenten te ontwikkelen.
- ◇ Ook artistieke en culturele toptalenten zijn belangrijk.

◆ Cultureel leren start bij informeren over het leeraanbod.

- ◇ Iedereen kan waar en wanneer hij wil, en via verschillende kanalen, de nodige informatie vinden.
- ◇ Iedereen is in staat deze informatie ook te begrijpen. Dit houdt in dat iemand culturele codes kan begrijpen en dat hij - ook digitaal - geletterd is, maar ook dat de uitgestuurde boodschappen aantrekkelijk, prikkelend en begrijpelijk zijn.
- ◇ Iemand kan zelf ook het aanbod mee vormgeven, bekend maken of hierop feedback geven.

Doorbraken voor 2020

- DOORBRAAK 1:** In 2020 is cultureel leren bij aanbieders en gebruikers ingeburgerd.
- DOORBRAAK 2:** In 2020 zijn alle aanbieders van cultureel leren met elkaar verweven in een zelfontwikkeld netwerk.
- DOORBRAAK 3:** In 2020 zijn alle aanbieders van cultureel leren innovatoren.
- DOORBRAAK 4:** In 2020 verloopt de informatieverstrekking over cultureel leren optimaal.

Doorbraak 1

In 2020 is cultureel leren bij aanbieders en gebruikers ingeburgerd

Gewenste situatie

In 2020 weet iedereen wat cultureel leren betekent. Herkenning en erkenning van competenties verworven via leren in cultuur en door cultuur zijn algemeen ingeburgerd bij het publiek, bij de aanbieders van leren en op de arbeidsmarkt. Mensen, van jong tot oud, zijn zich ervan bewust dat ze hun hele leven lang nieuwe dingen kunnen ontdekken, en dat dit plezierig én belangrijk is. De aanbieders van cultureel leren benaderen dit vanuit het ontwikkelen van talenten en interesses en niet vanuit het wegwerken van een deficit.

Acties

Deze lijst staat niet in volgorde van prioriteit of timing.

A 1.1. De Vlaamse overheid investeert samen met de sector in de verdere ontwikkeling, verspreiding en toepassing van toegankelijke instrumenten en methodes die mensen ervan bewust maken dat ze competentier worden door cultureel en sociaal-cultureel actief te zijn. Het is ook duidelijk dat deze competenties breed inzetbaar zijn, zowel in een arbeids- en onderwijscontext als in de gezinssfeer, de vrijetijdssfeer, de maatschappelijke sfeer. Men werkt onder andere met sensibiliserende acties of campagnes om mensen bewust te maken van de mogelijkheden van leren in en door cultuur.

A 1.2. Iedereen die een vormende en coachende rol opneemt in de sector heeft toegang tot **opleiding** en wordt ondersteund. Zo zijn ze in staat om processen van competentieontwikkeling en competentieherkenning op een professionele manier te begeleiden.

A 1.3. De Vlaamse overheid investeert in onderzoek naar informeel en niet-formeel leren en naar manieren om competenties die mensen verwerven via informeel, niet-formeel leren of vrijwilligerswerk zichtbaar te maken.

A 1.4. De sector werkt samen met andere betrokkenen om een gemeenschappelijke terminologie te beschrijven voor competenties verworven in leren in en door cultuur.

A 1.5 De culturele en sociaal-culturele sectoren volgen de ontwikkelingen binnen onderwijs m.b.t de Vlaamse Kwalificatiestructuur, het ervaringsbewijs en EVC-procedures op. Ze waken over de toegankelijkheid van deze procedures en de valorisering van in de culturele en sociaal-culturele sector verworven competenties.

A 1.6. De culturele en sociaal-culturele sectoren werken relevante (beroeps)**competentieprofielen** uit en laten deze inschalen in de Vlaamse Kwalificatiestructuur.

A 1.7. De Vlaamse overheid zorgt voor onderlinge afstemming tussen EVC-initiatieven in de culturele sector en voor de afstemming met instrumenten en initiatieven in de beroeps- en onderwijssector.

Doorbraak 2

In 2020 zijn alle aanbieders van cultureel leren met elkaar verweven in een zelfontwikkelend netwerk

Gewenste situatie

In 2020 zijn organisaties, instellingen, sectoren en steunpunten, overheden en andere actoren die werken aan cultureel leren, met elkaar verweven in een zelfontwikkelend netwerk. Daarin is aandacht voor een breed scala aan initiatieven en benaderingen én voor het detecteren van blinde vlekken, om zo optimaal te kunnen inspelen op de leerbehoeften van individuen, groepen, lokale en ruimere gemeenschappen. (zie verdiepende tekst)

Acties

Deze lijst staat niet in volgorde van prioriteit of timing.

A 2.1. Een belangrijk onderdeel van het totale netwerk voor cultureel leren vormen de kunsten. Kunst is een belangrijke leverancier van creativiteit in de maatschappij en tegelijk ook een venster voor het individu op die maatschappij. De eerste taak van kunstenaars en kunstorganisaties is daarom het maken en/of verspreiden van kunst. Het netwerk zorgt voor de nodige aansluiting hierop van kunstbemiddeling en kunsteducatie. Een herwaardering van het Deeltijds Kunstonderwijs en een betere aansluiting bij het lokale cultuurnetwerk en bij het hoger kunstonderwijs dragen daartoe bij.

A 2.2. In 2020 bestaat een fijnmazig netwerk voor elk kind, elke jongere en elke volwassene voor cultureel leren in **de vrije (of niet-verplichte) tijd**. Daar zijn betaalbare en aantrekkelijke mogelijkheden beschikbaar om eigen talenten en interesses te ontwikkelen. In elke gemeente of stad vinden kinderen en volwassenen 'ankerplekken' waar cultuur aanzet tot levenslang leren, creativiteit en gemeenschapsvorming. Dit brede 'vrijtijdsnetwerk' is ook lokaal verbonden met andere netwerken in onderwijs (inclusief deeltijds kunstonderwijs), welzijn, milieu, werk. (zie verdiepende tekst)

De Vlaamse overheid

- onderzoekt samen met de sector de beste vorm voor dit netwerk op het terrein.
- maakt een keuze om het netwerk tot stand te brengen door het in een bepaalde vorm op te leggen of door het te laten groeien en verdichten van onderuit. (zie verdiepende tekst)
- initieert stimulerende maatregelen voor samenwerking tussen actoren via subsidiëring, bijvoorbeeld voor het faciliteren van sectoroverschrijdende samenwerking en/of nog meer en betere intergemeentelijke samenwerking.
- initieert stimulerende maatregelen via reglementering. In de taakomschrijving (het beleidsplan) van gesubsidieerde organisaties kan samenwerking gestimuleerd worden. Reglementen en decreten maken hiervan nog meer een voorwaarde of een beoordelingselement en nemen eventuele barrières voor samenwerking (ook tussen sectoren) binnen de regelgeving zelf, weg.
- stimuleert organisaties om samen 'hubs' op te zetten, cellen die bepaalde onderdelen van de praktijk of inhoud verzorgen voor meerdere organisaties samen. Deze hubs kunnen betrekking hebben op zakelijke (boekhouding) of organisatorische (secretariaat, huisvesting, logistiek, ICT, communicatie) aspecten, maar ook op aspecten van inhoud (onderzoek en expertise) of personeel (vrijwilligers, bestuurders). Op deze manier kan meer geld naar de praktijk gaan en minder naar omkadering.
- alsook de lokale en provinciale overheden stemmen het eigen intern en extern functioneren af op het mogelijk maken en stimuleren van een sectoroverschrijdend netwerk. Dit betekent dat de overheden bevoegdheden, mensen en middelen die verband houden met cultureel leren op de meest efficiënte wijze samenbrengt. De overheden vragen op het terrein feedback hierover. (zie verdiepende tekst)

A 2.3. De Vlaamse overheid onderzoekt de mogelijkheid voor **één knooppunt** in Vlaanderen dat de volledige relatie tussen publiek en aanbod bespeelt: zowel cultuureducatie, publiekswerking als cultuurcommunicatie. Relevante kennis wordt via dit knooppunt gebundeld en weer verspreid. Het

knooppunt initieert verder ook onderzoek naar de effecten en de methodieken van cultuureducatie, publiekswerking en cultuurcommunicatie en vertaalt de resultaten naar de praktijk. Deze kennis wordt gedeeld met studenten en professionelen in het werkveld. Ook internationale evoluties worden nauw opgevolgd en uitgewisseld met vergelijkbare organisaties in het buitenland. (zie verdiepende tekst)

A 2.4. Een belangrijk onderdeel van het totale netwerk voor cultureel leren is **het onderwijs**. Cultuureducatie in de brede zin wordt in het onderwijs structureel verankerd en verbeterd. Er worden zoveel mogelijk verbindingen gemaakt tussen de culturele vorming in het onderwijs en het cultureel leren daarbuiten, en dit op alle niveaus: de basisschool, de secundaire school, de hogeschool, het deeltijds kunstonderwijs, de lerarenopleiding, de leerkrachten, de administratie,... (zie verdiepende tekst).

A 2.5. De **media** versterken hun rol als “culturele actor”. De media (landelijk zowel als regionaal, schrijvende pers zowel als digitale of audiovisuele media) nemen hun verdiepende rol ter harte en vormen zo een essentiële schakel in het cultureel leren. Ze hebben oog voor en bieden kansen aan ‘peer-to-peer’ communicatie, ook over cultuur. De media vinden zo aansluiting bij het netwerk. (zie verdiepende tekst)

A 2.6. Het **sociaal-cultureel volwassenenwerk** vernieuwt en wordt een relevante en gewaardeerde partner in het netwerk. Dit betekent ook dat het decreet voor deze sector gewijzigd wordt. De keuze voor de huidige indeling van organisaties in verenigingen, instellingen en bewegingen moet in vraag gesteld worden en de mogelijkheden van de organisaties om samen te werken met andere leercontexten moeten verruimd worden. Het is via deze knoop in het netwerk dat cultureel leren voor volwassenen ook verbonden kan worden met leren in contexten van werk, welzijn en milieu.

A 2.7. Ook binnen het decreet voor het **Vlaams jeugdwerk** zorgt de overheid in samenspraak met de sector voor een eenduidige decretale plaats voor leren in en door cultuur die vernieuwing mogelijk maakt en samenwerking met andere sectoren zoals kunsten, erfgoed, onderwijs, werk, welzijn en milieu.

Doorbraak 3

In 2020 zijn alle aanbieders van cultureel leren innovatoren

Gewenste situatie

In 2020 zijn culturele organisaties in staat om in te spelen op een steeds sneller veranderende maatschappij. Aandacht voor de (internationale) omgeving, permanente vernieuwing en ontwikkeling zijn doorgedrongen in alle vezels van de organisatie en ze beschikt over doeltreffende systemen en methodes om hiermee om te gaan.

Acties

Deze lijst staat niet in volgorde van prioriteit of timing.

A 3.1. De overheid bouwt een platform dat organisaties, waaronder mogelijke knooppunten uit het voorvermelde netwerk rond cultureel leren, en onderzoekers verbonden aan hogescholen en universiteiten, op een structurele manier bij elkaar brengt. Dit platform laat organisaties en onderzoekers toe om op een systematische manier samen te werken, wetenschappelijke kennis en praktijkkennis met elkaar te delen, innovatief toegepast onderzoek te doen en nieuwe kennis te genereren. (zie verdiepende tekst)

A 3.2. Universiteiten en hogescholen werken aan aangepaste en vernieuwde **opleidingen voor professionals** voor leren in en door cultuur. Deze opleidingen zijn in overeenstemming met de (beroeps)competenties die het werkveld nodig heeft. (zie verdiepende tekst)

A 3.3. De **overstap van werknemers** tussen de onderwijs-, de cultuur- en de welzijnssector is probleemloos mogelijk in alle stadia van hun loopbaan en met behoud van eerder verworven rechten. Daardoor is er een verfrissende mobiliteit van deskundigen die begaan zijn met cultuur en educatie en kunnen competenties die verworven zijn in de ene sector, gewaardeerd worden in de andere sector.

A 3.4. **'Informele' begeleiders** in cultuureducatie worden doeltreffend ondersteund en gevormd: ouders, grootouders, animatoren, vrijwilligers, kinderverzorgsters... Daarvoor moeten zowel de niet-formele als de formele educatie initiatieven nemen, liefst op elkaar afgestemd.

A 3.5. De permanente **bijscholing van werknemers** in de cultuureducatie, nu ingericht door steunpunten, werkgeversorganisaties, hogescholen, culturele organisaties,... is onderling afgestemd en open voor alle individuen. Methodes uit het onderwijs, cultuur, welzijn, jeugdwerk en ook het bedrijfsleven worden uitgewisseld.

A 3.6. Bovenop een breed aanbod aan de basis beschikt Vlaanderen over een visie en beleid dat het detecteren en ontwikkelen van artistiek toptalent vanaf jonge leeftijd mogelijk maakt en stimuleert. Zo kunnen kinderen en jongeren uit Vlaanderen hun artistieke talent ontdekken en ontwikkelen, vergelijkbaar met talentontwikkeling en begeleiding in de sportsector.

Doorbraak 4

In 2020 verloopt de informatieverstrekking over cultureel leren optimaal

Gewenste situatie

In 2020 beschikt de sector over actuele kennis, expertise en instrumenten om optimaal in te kunnen spelen op interesses, motivaties, behoeften en het (informatie)gedrag van potentiële participanten en geïnteresseerden. Er is hierbij voortdurend oog voor de diversiteit van het publiek, en er worden blijvend inspanningen gedaan voor moeilijk bereikbare doelgroepen.

Acties

Deze lijst staat niet in volgorde van prioriteit of timing.

A 4.1. Culturele aanbieders verzorgen een **duurzame relatie met het publiek**. Dat vertaalt zich in de organisatiestructuur van culturele instellingen of initiatieven. Communicatie is daardoor niet langer de taak van een publieksmedewerker alleen: naast een creatief directeur en een zakelijk directeur zorgt een “publieksdirecteur” voor een evenwichtige positie van het publiek in de organisatie.

A 4.3. Communicatie over het aanbod is **overal en is niet meer tijd- of plaatsgebonden**. Elke culturele organisatie zet in op een volwaardige 360°-communicatie, waar mogelijk in samenwerking met partners. Ze staat virtueel en reëel in contact met het publiek via een mix van digitale en fysieke middelen op maat van diverse publiekssegmenten. (zie verdiepende tekst)

A 4.4. Iedere lokale gemeenschap informeert zich via **virtuele en fysieke informatieknoppunten** die het ruime aanbod overzichtelijk en toegankelijk maken: ze zijn aanspreekpunt en zoekmachine. Een fysiek informatieknoppunt bevindt zich op een ‘neutrale’ en vlot toegankelijke plaats, zoals een gemeentehuis, een openbare bibliotheek of een cultuurcentrum. Uitlopers van het informatiepunt strekken zich uit tot in OCMW’s, kinderdagverblijven, jeugddiensten, onderwijs, buurtcentra, rust- en verzorgingstehuizen.... De informatiepunten profileren zich actief als makkelijke toegangspoort, vooral voor wie slechts occasioneel participeert en niet of minder vertrouwd is met het aanbod.

A 4.5. “**Leerambassadeurs**” gidsen mensen persoonlijk doorheen het ruime aanbod en helpen hen te vinden wat ze zoeken. Leerambassadeurs begeleiden bij het zoeken, maar vooral ook bij het kiezen. Ze functioneren als een leergids voor wie vragen stelt, maar ze nemen eveneens pro-actief initiatieven naar de lokale bevolking, zeker voor wie (niet tot) occasioneel participeert aan cultuur. Ambassadeurs maken zich kenbaar en stellen zich bereikbaar op via o.a. de informatieknoppunten. Ondersteuning door leerambassadeurs vindt plaats op organisatie- en individueel niveau: niet alleen in culturele of vormingsinstellingen maar in verschillende domeinen, zoals OCMW’s kinderdagverblijven, ouderverenigingen, buurtwerkingen, jeugdcentra, muziekclubs, ... De ambassadeurs worden gevoed/gecoacht vanuit de knoppunten en het onderzoeksplatform (doorbraken 2 en 3) en ze treden voortdurend in dialoog met de netwerken.

A 4.6. De cultuursector breekt uit haar klassieke doelgroepen. De cultuursector heeft **gezamenlijke kennis** over het (nog-niet)publiek, zijn motivaties en effectieve gedrag opgebouwd. Sociologisch onderzoek wordt vertaald naar bruikbaar materiaal voor de creatie van nieuwe publiekswervingstrategieën, ook voor moeilijker bereikbare doelgroepen. Dit kan zich vertalen in een collectief project om tips op maat te kunnen genereren op basis van persoonlijke voorkeuren (“als u houdt van X kan Y u ook interesseren...”). Met een dergelijk initiatief wordt een 1-op-1-aanpak mogelijk.

A 4.7. In 2020 is er geen onderscheid meer tussen informatie/communicatie en virtuele participatie. Het inzetten van nieuwe online technieken doen de **grens vervagen tussen informatie en cultuurparticipatie**: informatie over uithuizige en inhuizige participatie vloeit over in de beleving zelf. De cultuursector investeert in virtuele culturele ervaringen die complementair zijn aan de reële beleving (o.m. door virtuele musea, live streaming...).

A 4.8. Voor- en nazorg rond de culturele beleving creëert een **continue ervaring**. Dit geldt zowel voor participatie in groepsverband als voor individuele bezoekers/gebruikers (d.m.v. samenwerking met o.m. media, onderwijs, ouders, en jeugdwerk). De media vervult een belangrijke rol in de voor- en

nazorg bij het culturele aanbod en de virtuele ervaring; de cultuursector opent een debat over dit onderwerp met de openbare omroep en de grote mediagroepen. Bovendien is journalistiek ook een belangrijke kunstvorm in dialoog met de andere kunstvormen.